

Фільковський Сергій Олегович
Filkovskyi Serhii,

аспірант,
Інститут економіки промисловості НАН України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0009-0000-5835-2947

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙНИ

Одним із стратегічних завдань сучасного розвитку країни є широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізації всіх сфер життєдіяльності. Підвалини його реалізації в Україні проголошені Національною економічною стратегією до 2030 р. – розвиток цифрової економіки є одним із ключових напрямів та драйвером економічного зростання [1].

Залучення потенціалу сучасних цифрових технологій майже завжди дозволяло подолати основні виклики та проблеми країни швидше та краще. Тим більше їх застосування актуалізується під час війни. Широка цифровізація може дозволити Україні стати не тільки повноцінним учасником світового інформаційного простору та лідером досліджень ІКТ, а й сприяти розвитку інноваційної економіки та формуванню нових можливостей підвищення якості життя. Тобто цифрові трансформації закладають підвалини ефективних процесів відновлення.

Transparency International Ukraine вважає, що «країна сьогодні має шанс створити нову, забезпечену, успішну Україну та шанс раз і назавжди вирішити багато застарілих проблем» [2]. Тому потрібно використовувати досвід інших та торувати свій унікальний шлях відновлення. На жаль, через більш ніж 2,5 роки повномасштабної агресії росії Україна не має затвердженого плану відбудови, а щодо основних його складових досі точиться багато дискусій.

Тому метою даного дослідження є визначення ключових напрямів цифрової трансформації територіальних громад крізь призму їх розбудови під час війни.

Цифрова трансформація – це, в першу чергу, не про впровадження ІТ-інструментів, а про зміну способу мислення людей. Її треба проводити, думаючи про людей та разом з людьми [3]. І в цьому напрямі Україна досягла значних успіхів ще до початку повномасштабного вторгнення. Тільки у 2021 р. Міністерство цифрової трансформації презентувало 94 проекти цифрової трансформації, були започатковані електронне урядування, геоінформаційні системи (ГІС), цифрові платформи для бізнесу, системи моніторингу та управління кризовими ситуаціями, дистанційне навчання та освітні технології, цифрові інструменти для громадської участі, тощо.

В умовах війни зусилля Мінцифри та ІТ компаній тільки зросли, сфокусувавшись на наступних напрямках: підвищення кібербезпеки, економічне відродження, розширення цифрових можливостей громад та забезпечення доступу до електронних послуг. Відкриті дані, електронний документообіг та інші цифрові інструменти формують основу для розвитку економічної та соціальної сфер у громадах, що набуває надзвичайної цінності для деокупованих громад. Особливої уваги потребує впровадження сучасних інформаційних систем для управління відновлювальними процесами, планування інфраструктурних проектів та збору актуальних даних для прийняття обґрунтованих рішень.

Втілення всіх цих процесів на місцевому рівні стимулює економічну активність через розвиток малого та середнього підприємництва, залучення інвестицій та створення нових робочих місць. Ефективна цифрова взаємодія між центральними та місцевими органами влади забезпечує прозорість і підзвітність процесів відновлення. Тобто цифрова трансформація стає важливим інструментом відбудови територіальних громад, потребуючи

консолідації дій усіх стейкхолдерів на місцях – влади, суспільства, бізнесу, а також наявності цифрової спроможності території.

Спроможність органів місцевої влади ухвалювати цифрові рішення та рівень цифрової культури мешканців регіонів, а. отже, і передумови для цифрової трансформації, Міністерство цифрової трансформації запропонувало оцінювати за допомогою індексу цифрової трансформації. Він включає наступні субіндекси: (1) інституційна спроможність; (2) розвиток інтернету; (3) розвиток ЦНАП; (4) режим «без паперів»; (5) цифрова освіта; (6) візитівка області; (7) проникнення базових е-послуг; (8) галузева цифрова трансформація [4]. Розрахований у 2023 р. індекс цифрової трансформації регіонів показав, що до п'ятірки лідерів увійшли Дніпропетровська, Тернопільська, Одеська, Полтавська та Львівська області. Тоді як регіони, що перебували в зоні активних бойових дій чи були частково окуповані, знаходяться в нижній частині таблиці (Київська, Харківська, Сумська, Чернігівська, Херсонська, Донецька, Миколаївська, Луганська та Запорізька області).

Тобто саме ті регіони, які потребують найшвидшої цифрової трансформації, за оцінками Мінцифри, не мають для того потрібних передумов. Так, наприклад, Київська область посіла 14-те місце, маючи високі значення чотирьох субіндексів, але не забезпечила розвиток інтернету, цифрову освіту та безпеку (8 субіндекс). Якщо ж спуститись на рівень громад Київської області – індекс цифрової трансформації громад (в тестовому режимі) [5] – загальний показник її 68 громад, які подали дані, посідає третє місце після громад Львівської та Дніпропетровської областей. Так само рівень розвитку цифрової інфраструктури є найвищим та другим по цифровим навичкам.

Тобто, розраховані за ідентичними методиками індекси цифрової трансформації для одного й того самого регіону мають практично протилежні значення. Таке викривлення результату можливо лише через певні недоліки методології, як то різночитання умов оцінок на різних рівнях. Хоча ще до запровадження розрахунку індексу цифрової трансформації територіальних громад науковці вказували на певні методичні прорахунки. На їх думку, методичне підґрунтя не враховує щонайменше 6 напрямів, які стосуються наявності та діяльності CDTO в регіонах, врахування лише локального центру Дія.Бізнес, набуття цифрових компетентностей всіма ключовими стейкхолдерами регіону тощо [6].

Тому, враховуючи контраверсійність висновків аналізу індексів цифрової трансформації громад та регіонів, було розроблено перелік основних напрямів цифрової трансформації громад, які в подальшому можуть стати субіндексами для оцінювання: розвиток цифрових компетентностей представників місцевого самоврядування та бізнесу; розвиток базової цифрової інфраструктури в громадах; цифрова трансформація муніципального управління; розвиток цифрової взаємодії влади, громадськості та бізнесу; посилення кібербезпеки та кіберстійкості; цифровізація публічних послуг; впровадження цифрових інструментів управління ресурсами громади та системи моніторингу.

Отже, рух України в напрямі євроінтеграції посилює активність у сфері цифрової трансформації, що в умовах війни дає значну підтримку територіальним громадам у процесі відновлення. Вона, як певна цивілізаційна революція, поступово змінює всі сфери та галузі, увійшовши спочатку в повсякдення держави та бізнесу, підвищує стійкість та ефективність діяльності місцевого самоврядування.

Під час війни, коли більша частина державних витрат пов'язана з обороною, дуже важливим є визначити коло напрямів, які є пріоритетними для трансформації в громадах. На сьогодні стало можливим визначити рівень цифрових послуг і стан діджитал-інфраструктури в територіальних громадах України за допомогою відповідних індексів цифрової трансформації. І, хоча методика їх розрахунку спрямована на оцінку досягнень, проведене дослідження показало наявність у ній певних прогалин саме в системі визначення пріоритетних напрямів цифрового розвитку. Тому було запропоновано коло таких напрямів, до приведення методик оцінки у відповідність ситуації. Отримані дані допоможуть в ухваленні управлінських рішень щодо реалізації заходів та проєктів цифрової трансформації територіальних громад під час війни та відновлення.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова КМУ від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
2. Пилипенко Я. Відбудувати все: як країни відновлювалися після війни. URL: <https://blog.liga.net/user/yarylypenko/article/45172>
3. Цифрова трансформація громад і районів: цитати з Міжнародного експертного обговорення. Портал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.ua/news/14351>
4. Індекс цифрової трансформації регіонів України. Підсумки 2022 р. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1Wp6IaHb0uRKb68mgebq8CvZbgVхupkCz>
5. Індекс цифрової трансформації територіальних громад України. URL: <https://hromada.gov.ua/index>
6. Рогозян Ю. С., Вахлакова В. В. Теоретико-методичні аспекти оцінки результативності й ефективності цифровізації економіки локальних територій України у воєнний і повоєнний час. *Академічні візії*. Вип. 19/2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/385>. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7989723>